

Posudek diplomové práce

Luboš Báča:

Svatební obřady v Českobratrské církvi evangelické

Studijní program: „Křesťanská krizová a pastorační práce – diakonika“

Práce je zaměřena na liturgickou stránku svatebních obřadů v ČCE. Cílem práce je „z historické perspektivy popsat a porovnat liturgický průběh a vývoj svatebního obřadu v agendách a dalších dokumentech ČCE, od jejího založení do současnosti“ (s. 8). Autor si klade otázku, jak se v průběhu staletého vývoje v ČCE proměnila podoba svatebních obřadů, jak se na ní podepsalo teologické chápání manželství, pojetí tohoto fenoménu ve společnosti, změny právního charakteru, ale také posuny ve vztazích mezi církvemi. Zvláštní pozornost proto věnuje tomu, jak se jednotlivé agendy a svatební formuláře ČCE staví k otázce smíšeného sňatku.

Práce má přehlednou strukturu. Je opatřena úvodem, v němž autor vymezuje předmět své práce a cíl, závěrem, v němž předkládá výtěžky své práce, a přehled bibliografie, rozčleněný na primární literaturu, sekundární literaturu a elektronické zdroje. Svým rozsahem je přiměřená, čítá 98 stran.

První část práce se věnuje biblicko-teologickému pohledu na manželství. Vzhledem k tomu, že představení biblického konceptu manželství může být ovlivňováno již samotnou konfesijní příslušností interpretů, rozhodl se diplomand soustředit na texty autorů z řad ČCE, aby pak mohl sledovat vazbu evangelického pojetí manželství na evangelické uchopení manželství v bibli.

Ve druhé části se diplomand zabývá konceptem manželství a svatebními obřady v historické perspektivě. Sleduje vývoj svatebních obřadů od nejstarších dob do Tridentského koncilu, v dalších oddílech pak představuje odlišné koncepty v církvi římskokatolické (s. 26-31) a v církvích reformačních (s. 31-36; zejména Luther, také Kalvín a Lukáš Pražský). Klíčový rozdíl mezi oběma konfesijně určenými koncepty spatřuje v klasifikaci teologického významu manželství: zatímco v pohledu římskokatolické věrouky jde o svátost, kterou si manželé udělují navzájem (s. 28), v pohledu reformačních církví jde o nesvátostné jednání, jakkoli má závazný charakter a odehrává se před Boží tváří (s. 32). Role církve při evangelickém sňatku spočívá v povzbuzení Božím slovem a požehnání manželům.

Třetí kapitola představuje stěžejní část práce, v níž autor nejprve sleduje, jak se vyvíjelo pojetí manželství a svatební obřady v dosud vydaných agendách ČCE (*Kniha modliteb a služebností* 1939, ²1953, *Agenda ČCE* 1983). Podrobně analyzuje jednotlivé formuláře, v tabulkách znázorňuje jejich strukturu a nakonec provádí jejich vzájemnou komparaci. Ve druhé části kapitoly podrobuje rozboru nejnovější oficiální texty a prohlášení ČCE k manželství a nové pořádky a formuláře svatebních obřadů, přijaté synodem ČCE v r. 2010. Opět provádí jejich

komparaci s formuláři poslední vydané agendy z r. 1983. - Autor si v této kapitole průběžně všímá, jak je v agendách prezentováno evangelické pojetí manželství (např. poukazuje na negativní vymezování prvních agend vůči svátostnému pojetí; s. 39), jak se agendy stavějí k otázce nerozlučitelnosti manželství a smíšeného sňatku. V analytických pasážích sleduje především strukturu a klíčové prvky obřadu i to, jak se politicko-právní a společenské proměny v chápání manželství i postupné sblížení církví promítají do jejich podoby (např. vznikla nabídka různých variantních forem svatebního obřadu pro sňatek s nevěřícím či pro sňatek smíšený v Agendě z r. 1983, a dokonce i pro sňatek dvou nečlenů ČCE ve formulářích z r. 2010, zatímco nejstarší agendy tyto typy sňatku výsostně nedoporučovaly nebo ani neumožňovaly).

V poslední, čtvrté části se autor samostatně zabývá uzavřením smíšeného sňatku. Problematiku představuje nejprve z perspektivy římskokatolické církve, poté z perspektivy ČCE, aby nakonec načrtl posuny, k nimž došlo v posledních desetiletích, možnosti pro uzavření tzv. „ekumenického“ sňatku i stále trvající obtíže.

V závěru diplomand stručně shrnuje faktory, které měly vliv na proměny pojetí manželství v ČCE i na samotnou podobu svatebních obřadů: legislativní rámec, který umožňuje uzavřít manželství ve státě registrované církvi (formuláře z let 1939 a 2010 tuto možnost mají, formuláře z let 1953 a 1983 nikoli), otevřenější vztah ČCE ke společnosti a k lidem mimo církev i prohloubení ekumenických vztahů s ŘKC. Výsledkem jeho komparativní práce pak je zjištění, že navzdory poměrně velké rozmanitosti svatebních formulářů všechny obsahují dva klíčové prvky: manželský slib a požehnání manželům, které označuje za „základní kameny svatebního obřadu tak, jak jej pojímá Českobratrská církev evangelická“ (s. 94).

Diplomand prokázal schopnost zpracovat přiměřeným způsobem a na přijatelné úrovni téma, které pro něj bylo zcela nové. Na jeho práci oceňuji především schopnost reflektovat metodický postup (s. 10), samostatně analyzovat liturgické texty, komparovat je a ze srovnání vyvozovat logické závěry (3. kap.). V tom podle mého názoru spočívá nejsilnější stránka předkládané práce. Slabší jsou pasáže, v nichž diplomand pracuje s teologickými texty, jejichž klíčové myšlenky se pokouší tlumočit (zejm. kap. 1: „Biblicko-teologický pohled na manželství“). Zde se nepohybuje tak jistě, leckde se mu vytrácí jasná linie a potřebný nadhled, takže se text jeho práce poměrně dost opírá o znění předloh (na všechny zdroje však pečlivě odkazuje). V pasážích pojatých historicky postupuje autor o něco jistěji, samostatně dokáže pracovat i s pramennými texty, jako je např. Lutherova *Oddávající knížka* (kap. 2).

Práce vzhledem k tématu vychází především z českých zdrojů, ale užívá i několika textů cizojazyčných (v AJ a NJ). Diplomand odkazuje na zdroje, z nichž čerpá, standardním způsobem. Jazyková úroveň je přijatelná, práce vykazuje pouze drobné překlepy a menší stylistické neobratnosti.

Cíl popsat a porovnat liturgický průběh svatebních obřadů ČCE od jejího založení do současnosti na základě jejích agend a dokumentů, který si diplomand vytkl v úvodu, byl podle mého soudu splněn. Práce má skutečně povahu popisnou a komparativní. Lze si představit, že by práce na toto téma mohla mít ambicióznější cíl, intenzivněji zpracovat na vykreslení společenského a církevního kontextu, zasadit analýzy liturgických forem na pozadí hlubšího teologického a sociologického uchopení fenoménu manželství a jeho proměn ve 20. století,

případně také reflektovat svatební obřady z perspektivy konceptu přechodových rituálů A. v. Gennepa a V. Turnera. Diplomad po pečlivém zvážení svých možností zvolil cíl skromnější, zato však pro něj splnitelný.

Diplomová práce Luboše Báčky splňuje veškeré požadavky kladené na diplomovou práci, proto ji doporučuji k obhajobě s návrhem na hodnocení mezi písmeny B-C, v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze, 21.1.2020

Doc. Tabita Landová, Ph.D.

Otázky k obhajobě:

- 1) Mohl byste popsat obecné tendence ve vývoji svatebních obřadů ČCE, které jste vyzoroval na základě detailních analýz jejích svatebních agend a formulářů (kdo může uzavřít sňatek v ČCE; jaké prvky nabývají dominantnějšího postavení, jaké naopak oslabují)?
- 2) Svatební obřad lze popsat pomocí teorie A. v. Gennepa a V. Turnera jako přechodový rituál (stručně se o to pokuste). Jaké faktory v dnešní společnosti mají vliv na to, že svatba jako klasický přechodový rituál už vždycky nefunguje?